

D. D.
SPECIMEN ACADEMICUM,
APHORISMOS
VARII ARGUMENTI
CONTINENS,

Quos
SENSU FACULT. PHILOS. IN REG.
ACAD. ABOËNS.
PUBLICÆ DISQUISITIONI SUBMITTUNT
AUCTOR
ISAACUS NORDBERG,
MATHESEOS DOCENS
ET
RESPONDENS
JACOBUS EDGRÉN,
Ostrobothniensis & Stip. Reg.
IN AUDITORIO MAJORI DIE XXII. NOVEMBER,
MDCCLXXXIII.
H. A. M. S.

ABOË,
Impressum apud Viduam Reg. Acad. Typ. J. C. FRECKELL,

APHORISMUS I.

Quantum ad salutem Civitatum recta atque honesta juventutis conducat institutio, quantæque igitur in iisdem sit necessitatis, non est, quod multis demonstremus, quum nemo sanus in dubium hancce unquam vocaverit veritatem. De ea persuasi Sapientissimi quique Principum, de institutione atque debita Scholarum cura, in quibus juvenus in omnibus erudiatur, quæ ipsam utilem faciant sibi atque Reipublicæ, vel maxime fuere solliciti. Permulta quidem sunt, quæ circa Scholas considerari debeant instituendas, omnia tamen, quæ ad earundem maxime conducunt perfectionem, ad tria capita generalia redigi posse existimamus; quorum primum Doctores spectat, secundum linguas atque Scientias in Scholis tractandas, tertium denique ordinem, quo easdem discere debeat juvenus. Quod Doctores attinet, per se clarum est, eos non tantum necessaria ad munus suum rite obeundum doctrina & eruditione imbutos esse debere, verum etjam facillimis communicandi donis ornatos, quæ in juventute erudienda utramque faciunt

pagi-

paginam. In bono doctore præterea requiri facile intelligitur, ut juvenum institutioni, antequam munere publici informatoris fungi eidem liceat, aliquantum vacaverit; ne doctor ipse in Scholis demum docere discat: quocirca tamen observandum, ne spartam informatoriam vel nanciscantur homines ætate nimium provecti, vel ad bustum usque administrent, qui in Scholis plane consenuerint, ad alia munera curanda potius ablegandi. Eos enim utpote in iisdem docendis semper occupatos, informationis non potuisse non capere tædium, fatebuntur omnes, qui naturam ingenii humani in litterarum varietate delectati, perfecte norint. Permagni etjam scire interest, quomodo munera ambientes Scholastica ipsi fuerint educati, ferviliterne an liberaliter & ingenue: cujus rei in Doctoribus præficiendis habendam omnino esse rationem, si per leges hoc ipsum licuerit, summo contendimus jure. Sed non solum ad ea, quæ attulimus attendendum, verum etjam in bono institutore eligendo dispiciendum, quæ vita, qui mores sint: hi namque in adolescentium quasi migrant ingenia, & ab iis mutantur discantium animi, quod in omnem ferme transmittant ætatem. Cauendum denique est, ne res Scholastica ejusmodi hominibus demandetur administranda, qui pravis regantur affectibus, utpote quibus nihil magis juventutis in scientiis officit progressibus; quo nomine ii ab opere informationis vel maxime sunt arcendi; qui ad iram nimium sunt proni, suaque igitur

✻) S (✻

gaudet, vim atque venustatem, ex eleganti particularum usu, verborum cum præpositionibus compositione, constructionis simplicitate, atque totius linguæ structura enatam, quis non admirabitur? Ad hanc vero linguæ præstantiam, aliud adhuc accedit ad studium ejus incitans momentum. Nulla enim lingua plures vel scientias vel vivendi tradidit precepta & ad posteritatem propagavit; nulla plures eosque clarissimos in omni disciplinarum genere exhibuit scriptores. Et ut paucis me expediam, quis nescit, e Græcorum Scriptis omnem doctrinam liberalem atque sermonis elegantiam posse depromi? Invenient in iisdem, quæ in usum convertant suum, Poëta, Orator, Juris Consultus, Medicus & omnes ferme scientiarum cultores. Quæ majora vel excogitari possunt linguæ alicujus cum utilitatis tum necessitatis documenta? Linguæ igitur Græcæ studium in Scholis juventuti esse inculcandum luce est clarius; quam vero ingredi debeant viam plena & accurata Græcarum litterarum cognitione imbuendi, inter eruditos non convenit; aliis a lectione Novi Testamenti initium esse faciendum (qui mos in Scholis inveteravit nostris), aliis vero a Scriptoribus Profanis primordia linguæ hujus esse capienda, dicitantibus. Ego vero, ut quænam mihi probetur sententia dicam, ab eorum partibus stare satius duxerim, qui Profanorum scripta tironibus primum commendant explicanda. Præterquam enim quod Novum Testa-

mentum, sine accurata linguæ Græcæ notitia, misere omnino explicetur: id quod lubentissimus dabit, qui quæ ad absolutum Sacrorum Oraculorum Interpretem formandum eruditionis requirantur præsidia, perspecta sibi habet; lingua qua Sacri utuntur Scriptores, non est pure Græca, (Atticam namque esse qui dicunt egregie falluntur) sed Hellenistica sic dicta, seu ejusmodi dicendi ratio, quam Græcæ linguæ admiscendo Hebræam loquendi consuetudinem, sibi formarunt Judæi in Ægypto, Græcia, &c. habitantes. Quem igitur sibi polliceri possint fructum, qui plena & accurata linguæ Græcæ notitia ornari gestientes, in Novo tantum Testamento explicando, lectione Scriptorum Profanorum plane neglecta, suam collocant operam, facillime constat.

APHORISMUS III.

Mos ille, quem in omnibus nostris Scholis receptum deprehendimus, textum Novi Testamenti originalem pueris in latinum convertendum sermonem exhibendi, tantam antiquitate sua nactus jam est auctoritatem, ut non licere ab eo discedere, alicui videri possit. Nos tamen, ut abrogetur, haud sine ratione optemus. Omnia enim, quæ in commendationem ejusdem in medium proferri solent, speciosa magis quam vera esse rem rite perpendenti patere putamus. Creditum scilicet est, juvenes linguam Græ-

Græcam in latinam transferendo, utriusque linguae notitiam simul sibi majorem fore comparaturos; quod tamen afferentes valde falluntur. Potius enim credam juventutem, utpote verba textus Græci nimio prementem, hoc ipso modo, quicquid didicerit puræ latinæ brevi fore corrupturam: accedit, quod verborum latinorum, quibus, e Lexicis Græco-Latinis depromptis, Græca juvenes reddunt vocabula, significationes sæpissime ignorent: contra ea, si textum Græcum, subinde saltim, in Svecanam vertere linguam iisdem incumberet, melius omnino discerent & latine intelligere & svecice. Coacti tum forent, in verum vocabulorum latinorum, quibus in Lexicis Græca redduntur, significatum inquirere; ut taceam res ipsas clarius intelligi atque melius exprimi posse, cum translator lingua uti licet sibi familiari.

APHORISMUS IV.

In veteri Svecana Metaphrasi I. Cor. IV. v. 12 & 13 ita habenti: *och arbetom vårkande med våra egna händer; så vi blifve bannade välsigne vi; så vi blifve förföljde lide vi; så vi blifve hädde bedjes vi före*; plura leguntur minus commode reddita. Rectius & ad genium linguae Græcæ accommodatius ita transferimus verba textus Græci (κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσὶν, λοιδορούμενοι ἐυλογῶμεν, διωκόμενοι αἰτεῶμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλῶμεν.) hunc in modum:
och

och utmattas arbetande med våra egna händer; då vi försmådas välsigne vi; då vi förföljas äre vi tolige; då vi hådas önske vi tillbaka godt.

APHORISMUS V.

Inter media Hermeneutica, quibus Sacrarum paginarum interpreti est utendum, a Theologis merito refertur locorum Scripturæ parallelorum accurata inter se collatio. Eam vero neglexisse videntur Veteres textus Græci in Svecanam translatore, cum 1. Cor. I. v. 12, verba nimium prementes ita vertunt: *Men jag säger, som hvar och en af Eder säger: Jag är Paulisk, jag är Apollisk, jag är Cephisk och jag är Christisk.* Hunc enim locum si cum vers. 4. Capituli III. ejusdem Epistolæ contulissent, hunc in modum eum esse vertendum facile intellexissent: *Men detta säger jag Eder derföre, emedan en af Eder säger: Jag är Pauli lärjunge, en annan jag är Apollos, en annan jag är Cephæ och en annan jag är Christi.*

APHORISMUS VI.

Multum ad linguarum studium feliciter urgendum adferre adjumenti, Grammaticas sapienter adornatas, negaturum existimamus neminem. Earum tamen copia orbem haud abundare eruditum fateri oportet. Inter Grammaticas, quæ vel maxime rebus ac præceptis scatent inutilibus, Hebræas merito refe-

referendas censemus; v. g. eam, quam ad ductum *Hebraismi Restituti* WASSMUTHIANI conscripsit OPTIUS, quæque apud nos a linguæ Hebraicæ studiosis teri passim adhuc solet. Optime igitur de linguæ hujus studio, mereretur, qui novam plane conscriberet Grammaticam in usum Tironum aptius adornatam, atque omnibus igitur tricis & regulis inutilibus, memoriam discipulorum obruentibus purgatam. Peritissimo enim cuique huncce in se suscipienti laborem facile pateat, omnia ferme, quæ de *Schevatibus* fuscè commentantur Grammatici, sine ulla omnino puerorum jactura eliminari posse: doctrinam de accentibus, quorum saltem plerorumque usus hodiernum ignoratur, maximam partem omittendam, atque regulas, quæ de status nominum absoluti in constructum mutatione traduntur, in Schemata, memoriæ juvandæ gratia, esse redigenda: ut plura ejusdem generis silentio præteream.

APHORISMUS VII.

Accuratam de vocalium apud Hebræos mutatione doctrinam, vel maximæ esse necessitatis fatebitur, qui vel leviter hæc tractaverit litteras. Quæ autem de hac re apud Grammatices Scriptores traduntur regulæ, adeo sunt speciales atque igitur multæ, ut difficillimum sit easdem, utpote nullis plane philosophicis innixas rationibus, memoriæ mandare. Ut vero pronunciandi facilitas atque Euphonia omnis

ferme mutationis vocalium sunt caussæ; ita haud sine ratione spero fore, ut magis generales de eadem haberi queant regulæ, si eas decretis de pronuntiationis elegantia atque facilitate superstruere vellent Grammatici.

APHORISMUS VIII.

Omnes Grammaticæ Hebrææ Scriptores non nisi unam tantum statuere notum est conjugationem regularem (קַטַּל), ad quam, magna regularum turba in subsidium vocata, omnia alia verba formari jubent. Hunc Grammaticorum morem multum omnino facere ad linguæ Hebræicæ studium longum atque difficile reddendum inficias iturum puto neminem. Consultius autem egissent, si linguarum occidentalium usus convenienter, ea etiam verba, quæ ad formam קַטַּל collata ab iis anomala habentur, Regularium numero adfociaissent: sic namque innumeris ferme, quas de anomaliis verborum sic dictorum irregularium tradunt, regulis superfedere tuto potuissent.

APHORISMUS IX.

Quicumque perpenderit, tempora Hebræorum *Præteritum* & *Futurum* esse aorista, & omnibus igitur temporibus indicandis idonea, facile concedet, sic dictum *conversivum* non esse nisi inane Grammaticorum

rum

rum figmentum, usum hujus litteræ omnium ferme particularum vices sustinentis, ignorantium. Plurima præterea in hanc sententiam nos adducunt exempla in **Sacro Codice** obvia, quæ satis superque ostendunt, *Futuro* tempori sine hocce præfixo *Præteriti* adjudicandam esse significationem.

APHORISMUS X.

Haud satis validum illud ducimus quorundam Interpretum Sacrorum argumentum, quod ad pluralitatem Personarum Divinarum in una essentia demonstrandam desumunt ex constructione nominis pluralis **אֱלֹהִים** cum verbo singularis numeri. Præterquam enim, quod ejusmodi constructio haud absimilis sit illi Græcorum, qua nomina genere neutra & numero pluralia cum verbis singularis numeri construuntur, & numerus pluralis in omnibus ferme linguis pro singulari ad magnitudinem usurpetur denotandam, plura in **Sacro Codice** occurrunt loca, in quibus etjam alia nomina pluralis numeri cum verbo singularis constructa deprehenduntur.

APHORISMUS XI.

Minoris omnino momenti censendam esse existimamus illam lectionis discrepantiam, quæ est inter **Codicem Samaritanum** qui **Gen. II. v. 2.** ita habet: **וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי** & **Codicem nostrum Hebræum**

um, in quo loco citato hæc leguntur verba: **ויכל**
אלהים ביום השביעי Sensum enim hujus dicti clas-
 fici nihil periclitari, utra harum placeat lectio, facile
 perspicitur; siquidem æque recte dicatur, Deum per-
 fecisse opus suum die septimo, ac die sexto, quoni-
 am illud ipsum in confinio dierum sexti & septimi
 perfecerat.

APHORISMUS XII.

Quicumque linguarum historiam fata atque pro-
 gressus perspectos sibi habet, facile animadvertet,
 culturam earundem iis inprimis temporibus, quibus
 magni nominis Poëtæ floruerunt, celerrima & amplif-
 sima cepisse incrementa; adeo ut jure dicipossit eos-
 dem de amplificatione atque locupletatione lingua-
 rum vel optime meritos fuisse. Neque hoc mirabi-
 tur, qui rite perpenderit quanta verborum & phra-
 sium copia, varietate & venusto splendore opus sit
 Poëtis, quibus præterea pariter ac pictoribus, ut ca-
 nit **HORATIUS**, *quidlibet audendi semper*
fuit æqua potestas

